

Politiikkamuistio: Suomen kanta komission muutosehdotuksille yritysvastuudirektiivistä

30.4.2025

Käsitlemme tässä politiikkamuistiossa valtioneuvoston eduskunnalle 24.4.2025 antaman U-kirjelmän (U 13/2025 vp¹) osia, jotka koskevat komission esittämiä muutosehdotuksia [yritysvastuudirektiiviin](#) eli direktiiviin yritystoiminnan kestävästä toiminnasta koskevasta huolellisuusvelvoitteesta (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD).

Yritysvastuudirektiivi astui voimaan 25.7.2024². Jäsenmaille annettiin kaksi vuotta aikaa saattaa uudet säännöt kansalliseen lainsäädäntöön. Komissio kuitenkin ilmoitti marraskuussa 2024 käynnistävänsä omnibus -1 hankkeen yritysvastuusäätelyn keventämiseksi ja julkaisi ehdotuksensa sisällön 26.2.2025. Valtioneuvosto esittää tuoreessa U-kirjelmässään kantansa tähän ehdotukseen.

Jäsenmaiden soisi haastavan komission ehdotuksia, sillä ne lisäävät byrokratiaa ja oikeudellista epävarmuutta sekä heikentävät vakavalla tavalla direktiivissä säädettyä ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa huolellisuusvelvoitetta. Sen sijaan, että päivitetty direktiivi veisi yritysten vastuullisuustyötä eteenpäin ja tasaisi pelikenttää vaatimalla samantasoista vastuullisuutta kaikilta yrityksistä, se voi jopa estää niitä noudattamasta edes nykyisiä huolellisuusvelvoiteprosessejaan. Suurimmat kielteiset vaikutukset kohdistuvat globaalisti heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin.

Suomen hallitus ei komission ehdotuksia U-kirjelmässään haasta. Se on hämmentävää, sillä pääministeri Orpo oli aiempaan tulokseen hyvin tyytyväinen. Eduskunnallekin hän totesi³, että ”Yritysvastuudirektiivi saatiin läpi juuri sellaisena kuin me haluttiin – juuri sellaisena kuin me haluttiin”.

Toivomme, että U-kirjelmää käsittelevät valiokunnat nostavat lausunnoissaan esiin komission ehdotuksen heikkouksia ja valtioneuvoston kannan vaatimattomuutta sekä esittävät niihin muutoksia.

Esittelemme alla huomioita niin komission muutosehdotusten merkityksestä ja yleisistä vaikutuksista sekä ehdotusten työstämisen rajallisuudesta kuin keskeisten muutosehdotusten kielteisiä vaikutuksia yritysten huolellisuusvelvoitteelle sekä suosituksia Suomelle.

¹ U 13/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final) <https://www.eduskunta.fi/pdf/U+13/2025?lang=fi>

² Edeltävä prosessi: Euroopan komissio julkaisi 23.2.2022 ehdotuksen yritysvastuudirektiiviksi. Parlamentin, neuvoston ja komission kolmikantaneuvottelut alkoivat 8.6.2023, poliittinen sopu saavutettiin 13.12.2023. Neuvosto hyväksyi neuvottelutuloksen maaliskuussa 2024, Euroopan parlamentti huhtikuussa 2024.

³ [Eduskunnan täysistunto 3.4.2024](#), ajassa 1:35:13–1:35:28.

Suljettua ja kyseenalaista päätöksentekoa

Yritysvastuudirektiivin hyväksyminen on **globaalisti merkittävä saavutus**. Se asettaa ensimmäistä kertaa suurille yrityksille velvollisuuden kunnioittaa ihmisoikeuksia ja ympäristöä, selvittää tuotantoketjunsä ihmisoikeus- ja ympäristöriskit ja puuttua niihin asianmukaisesti. Koko toimintaketjuun ulottuva huolellisuusvelvoite perustuu YK:ssa ja OECD:ssa vuonna 2011 määriteltyihin yritysvastuun kansainvälisiin standardeihin.

Oli yllättävää ja hyvin valitettavaa, että pitkien ja vaikeiden neuvottelujen jälkeen komissio ei antanut jäsenmaille rauhaa kansallisen toimeenpanon valmisteluun, vaan alkoi vesittää direktiiviä vain kuukausia sen voimaan astumisen jälkeen. Lisäksi komissio valmisteli omnibus-pakettia tiukasti rajatulla osallistamisella. Kuulemisia esimerkiksi järjestettiin pelkästään suljettujen ovien takana, ja ne olivat pääasiassa yritysedustajille suunnattuja. Suomesta Finnwatch pyysi komissiota kuulemaan asiassa kaikkia asiaankuuluvia sidosryhmiä, mutta komissio ei tätä vetoamusta kuullut. **Komission päätöksentekoprosessi on herättänyt paljon kritiikkiä**, ja useat kansalaisjärjestöt tekivät komission toiminnasta yhteisen [valituksen Euroopan oikeusasiamiehelle](#).

Mikäli tulevaisuudessa poliittisissa neuvotteluissa päädytään kannattamaan komission ehdotusta, ovat sen vaikutukset huomattavat. Kuten yllä jo totesimme, komission mukaan sen esittämien muutosehdotusten tavoitteena on yksinkertaistaa yritysvastuusääntelyä, mutta monet yritysvastuudirektiiviin esitetyt muutokset kuitenkin lisäävät byrokratiaa ja oikeudellista epävarmuutta, samalla kun ne heikentävät sääntelyn myönteisiä ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia.

Huolellisuusvelvoitteen rajua rajausta

Erityisen huolestuttava muutosesitys on se, että ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskeva huolellisuusvelvoite rajattaisiin pääsääntöisesti yritysten omaan, tytäryhtiöiden sekä suorien liikeympäristöjen toimintaan (ns. tier 1 -taso). Tämä jättäisi ison osan ongelmallisimmista hankintaketjujen vaiheista huolellisuusvelvoitteen ulkopuolelle. Tällainen rajausta on merkittävä riski. Se heikentää arvoketjun alkupään työntekijöiden äänen kuulumista, ja isoimmat ongelmat ovat useimmiten juuri siellä. Käytännössä kyse voi olla esimerkiksi lapsityövoiman käytöstä, puutteellisista, epäinhimillisistä ja myös vaarallisista työoloista tai elämiseen riittämättömästä ansiotasosta.

Fingon, Reilun kaupan ja Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASKin [tiedotteella](#) (julkaistu 24.4.2025) on afrikkalaisia Reilun kaupan viljelijöitä edustavan Fairtrade African strategian ja vaikuttavuusjohtajan Madeline Mugan sitaatti: ”Yritysvastuudirektiivi on antanut meille toivoa siitä, että yritykset alkaisivat tarkastella kriittisesti myös liiketoimintamallejaan ja hankintakäytäntöjään, mukaan lukien reilu hinnoittelu. Nyt ehdotettu soveltamisalan rajaaminen ensimmäiseen hankintaportaaseen uhkaa sivuuttaa nämä keskeiset seikat”.

Myös [työ- ja elinkeinoministeriön sivuilla](#) olevat kuvaukset kertovat yritysvastuudirektiivin myönteisistä globaaleista vaikutuksista, jotka huolellisuusvelvoitteen rajaamisen myötä eivät enää sellaisinaan toteutuisi: ”Direktiivin tavoitteena on edistää yritysten kestävä ja vastuullista toimintaa globaaleissa arvoketjuissa”; ”Eurooppalaisten yritysten arvoketjujen ulottuessa myös sisämarkkina-alueen ulkopuolelle direktiivi tuo etuja myös kehittyville maille. Tämä suojelee näiden maiden työntekijöitä ihmisoikeusloukkauksilta, kohentaa yleisesti elinolosuhteita sekä mahdollistaa uusia kestäviä investointeja.”

Nyt hallitus on kuitenkin valmis hyväksymään yritysvastuudirektiiviin muutoksia, jotka ovat täysin ristiriidassa sen omankin ohjelman kanssa. Sen mukaanhan Suomi on ottanut tavoitteekseen niin edistää kehittyvissä maissa hankkeita, jotka parantavat paikallisia elinoloja kuin vähentää kehittyvien maiden epätervettä poliittista ja taloudellista riippuvuutta ulkovalloista.

Huolellisuusvelvoitteen rajaamisen osalta on tärkeää muistuttaa, että YK:n ja OECD:n yritys vastuustandardeihin kuuluu riskiperustainen lähestymistapa, jossa yritykset tarkastelevat toimitusketjun ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä ennakoivasti, kohdistavat toimet sinne missä niitä eniten tarvitaan ja tukevat ketjussa heikoimmassa asemassa olevia.

Komission esityksessä huolellisuusvelvoitteen rajaaminen pääsääntöisesti tier 1 -tasolle ohitettaisiin tilanteessa, jossa esimerkiksi järjestöt tai media tuovat yritysten tietoon ongelmia yksittäisen arvoketjun toimijan toiminnassa. Yritysvastuudirektiivin tarkoituksena on kuitenkin ollut puuttua ympäristö- ja ihmisoikeusriskeihin ennakolta, eikä ohjata yrityksiä reaktiivisuuteen. Kansalaisjärjestöt tai media eivät ole vastuussa ihmisoikeuksien toteutumisesta yritysten arvoketjuissa. **Kansainvälisissä yritys vastuustandardeissa on jo sovittuna, että ihmisoikeuksien suojeluvelvoite on valtioilla, ja yrityksillä on velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia noudattamalla riskipohjaista huolellisuusvelvoitetta.**

Ehdotetut rajaukset huolellisuusvelvoitteeseen tarkoittaisivat monen yrityksen kohdalla paluuta yli kymmenen vuoden takaisiin käytäntöihin ([ks. käytännön esimerkki Finnwatchin blogissa](#)). Monet yritykset tekevät jo nyt paljon enemmän kuin mitä direktiivi näiden muutosten jälkeen niiltä vaatisi. Esitetyt muutokset uhkaavat tehdä yritys vastuudirektiivistä byrokraattista ja mekanistista sääntelyä, joka lisää vastuullisesti toimivien yritysten hallinnollista taakkaa, mutta ei edistä ihmisoikeuksien kunnioittamista yritysten arvoketjuissa.

Ilmastotoimien aliarvointia

Yritysvastuudirektiivi velvoittaa suuret yritykset laatimaan ja toteuttamaan ilmastoa koskevat siirtymäsuunnitelmat, joilla niiden strategia ja liiketoimintamallit muutetaan vastaamaan puolentoista asteen ilmastotavoitetta. **Komissio ehdottaa tähän muutosta, jonka mukaan yritysten tulisi ainoastaan laatia, mutta ei toteuttaa, siirtymäsuunnitelmaa.** Myös tässä komission muutosehdotukset johtavat turhaan byrokratiaan ilman konkreettisia ilmastohyötyjä tai tarpeellisia muutoksia yritysten liiketoimintamalleissa ja -strategioissa.

Siviilioikeudellisen vastuun poisto

Komissio ehdottaa, että **siviilioikeudelliset vahingonkorvauskanteet olisivat mahdollisia vain kansallisen lainsäädännön nojalla.** Direktiivi ei siten enää velvoittaisi jäsenmaita varmistamaan, että yritystoiminnan haitallisten vaikutusten uhrin, kuten puutteellisissa, epäinhimillisissä ja jopa vaarallisissa olosuhteissa työtä tekevät ihmiset ja lapsityövoiman hyväksikäytöstä kärsivät lapset, voivat hakea oikeutta jäsenmaiden kansallisista tuomioistuimista silloin, kun vahinko on aiheutunut sen takia, että yritys ei ole ryhtynyt direktiivin edellyttämiin asianmukaisiin toimenpiteisiin. Komissio ehdottaa myös, ettei direktiivi tarjoa uhreille mahdollisuutta valtuuttaa esimerkiksi kansalaisjärjestöä nostamaan kanteita heidän puolestaan. Nämä **muutokset heikentäisivät merkittäväällä tavalla uhrien mahdollisuutta saada oikeutta.**

Suosituksia Suomelle

Suomen ei tule mahdollistaa vuonna 2024 hyväksytyn yritys vastuudirektiivin vaikuttavuuden heikentämistä, vaan aktiivisesti puolustaa saavutettua sopua direktiivistä ja vaatia neuvotteluissa kansainvälisten vastuullisuusnormien noudattamista. Suomen tulee **huolehtia, että yritys vastuudirektiivissä säilytetään riskiperustainen lähestymistapa ja varmistetaan tuki tuotantoketjujen haavoittuvassa asemassa oleville viljelijöille, työntekijöille ja pk-yrityksille.**

Lisätietoja: Outi Hakkarainen, asiantuntija, globaali oikeudenmukaisuus, puh. +358-40-743 0102, outi.hakkarainen@fingo.fi